

Óli Jacobsen
olijacobsen@olivant.fo

Anfinn kennir væl kenda indianska listamannin Sammy Robertson. Fólk koma nógva staðni frá at keypa hansara list. Her sæst hann saman við síni sermerktu list

Takkað verið bøttum tøkni, liggur betur fyri at stýra nýtsluna av tilfari, og merkir hetta at minni av tilfari fer til spillis.

Sjálvur hevur Anfinn kunnað ferðast rættiliga fitt í sínum arbeiði, so hann er komin víða um.

Sum at vera bygðakona í Kollafirði

Jytte helt ikki munin millum at vera í Føroyum og Kitimat vera so serliga stóran. Í báðum støðum eru viðurskiftini smá, og fólk kendu hvønn annan. Jytte arbeiðdi ikki úti. Hetta gjørdi tað møguligt hjá henni at taka sær av øðrum børnum, eisini eftir at teirra egnu børn vóru undansloppin. Tey hava passað tveir dreingir, og her er blivið so væl ímillum, at hesir kallaðu Jytte og Anfinn fyri mamma og pápi.

Tey høvdu fleiri góðar vinir í Kitimat og konurnar høvdu, um ikki bindiklubb, so lesiklubb! Anfinn hevur framvegis gott samband við sínar vinir í Kitimat, og vitjar hann teir javnan.

Kitimat

Kitimat er ikki grundlagdur fyrr enn í 1953, tá tann stóra aluminiums-fyrirøkkan Alcan fekk brúk fyri einum framleiðslustaði til sína stóru framleiðslu.

Býurin er lagdur nærindis indianarabýinum Kitamaat.

Landspartastjórnin bjóðaði Alcan hetta plássið til at byggja sína verksmiðju. Her mátti alt gerast av nýggjum.

Ein flogvøllur var tó framman undan, og var hann bygdur undir krígunum at verja ímóti møguligum

japanskum álopi, sum kortini ikki gjørdist álvari.

Fyrstu íbúgvaramir vóru bygningsarbeiðarar, tí stórt sæð alt skuldi gerast av nýggjum. Tað var ikki bert at byggja eina verksmiðju. Her skuldi byggjast ein havn og ikki minst elverk, tí aluminiumsframleiðsla krevur nógva orku. Anfinn metir, at elverkið í Kittimat er umleið 10 ferðir so stórt sum SEV.

Eitt rættiligt arbeiðspláss

Alcan var eitt ótrúliga stórt arbeiðspláss við umleið 2000 arbeiðarum. Ársframleiðslan hevur verið upp til 270.000 t. Seinni eru aðrar fyrirtøkur komnar afturat í býnum. Ein av hesum er ein pappírsverksmiðja, sum er ein av teimum størstu í Norðuralmerika. Men her er eisini nóg mikið av rávøru, hon skal bert heintast í skóginum beint uttanfyri dyrnar.

Hjá arbeiðarum er sera liviligt her, tí lønarlagið er høgt.

Fólkið í Kitimat eru øll tilflytarar ella í dag børn hjá tilflytarum. Her eru fólk av sera ymiskum uppruna. Í fyrsta umfari var ringt at fáa canadiarar at flyta higar, tí góðar tíðir vóru í Canada tá. Í fyrsta umfari komu nógvir týskarar til Kitimat. Týskland lá jú í sori, og týskarar eru jú ikki ræddir fyri at taka hendurnar úr lummanum, so fleiri túsund fluttu til Kitimat, har teir kundu byggja sær eina nýggja tilveru.

Settu klokkuna eftir hattinum hjá týska greivanum

Ein av teimum týskarum, sum Anfinn kom at kenna, var ein týskur greivi. Hann hevði tey eyðkenni, sum týskarar eru kendir fyri, nevnliga at vera effektivur og presisur. Anfinn flennir at, at hann var so presisur, at teir kundu seta klokkuna eftir, nær hann tók hattin av knaganum fyri at fara til døgurða. Sum tíðirnar batnaðu í Týsklandi, eru nógvir týskarar tó farnir heim aftur, og canadiarar eru komnir í staðin.

Eitt annað fólkaslag, sum var væl umboðað, vóru portugisrar, serliga av Azorunum, har tað var fátæksligt tá. Hetta er fremsta orsökkin til, at tað eru nógvir katolikkar í býnum. Tí er katólska kirkjan ein tann størsta. Her er eisini ein stórir katólskur skúli. Annars eru 10 ymiskar kirkjur í Kitimat, og eru hesar allar “vanligar” protestantiskar kirkjur.

Laksakleking

Laksur er sera týðningarmikil fyri fólkið her á leiðini, og er tað serliga fyri indianararnar, sum jú søguliga hava livað av tí, sum fæst úr havinum. Fyri at halda stovnin viðlíka hevur tað almenna sett á stovn eina klekistøð, sum árliga sleppur fleiri milliónir smolt av teimum ymisku laksasløgunum á sjógv.

Anfinn, tá ið hann var heima í summar. Her er hann saman við systir síni Eyðleyg

Jón, sonur Anfinn og Jytte, hevur uppfunnið eitt tól, sokallað laksahjól, til burðardyggja veiði av laksastovninum, soleiðis at tann smái laksurin verður sleptur.

Liva saman við indianarum

Anfinn og hansara húski hava livað tætt uppat indianarum. Bert í landspartinum British Colombia eru heilar 54 ymiskar indianaraættir, og nógvar av teimum tosa hvør sitt mál. Indianarar hava havt somu trupulleikar sum nógv onnur upprunafólk, men tað verður gjørt nógv fyri at gera tað liviligt hjá teimum og at kunna varðveita gomlu indiansku mentanina.

Tað eru einar 10-15 km frá Kitimat, beint hinumegin fjørðin, til indianarabýin Kitamaat við 2-3.000 íbúgvum. Íbúgvarnir her hava serlig forrættindini, sum at teir sleppa undan at gjalda skatt. Í Kitamaat búgva tvær indianarastammur við tveimum málum, sum eru ymisk sum føroyskt og danskt. Men knípíir tað, ber altíð til at tosa enskt. Hetta er ein av trupulleikunum við at varðveita indianaramentanina. Nevniliga, at tey ungu ikki tíma so væl at læra seg málið hjá forfedrunum. Ein annar trupulleiki er við manglandi skriftmálum, og ger hetta ikki støðuna betri. Men tað verður arbeitt við at bota um hesi viðurskifti.

Indianarar eiga nógvar góðar listamenn og ein av teimum er Sammy Robinson, sum býr Kitamaat. Hann kennir Anfinn sera væl, og vit vóru eisini saman og vitjaðu Sammy í 2003. Ein annar sum vit vitjaðu var indianarahøvdingurin James Robertson, sum dugdi at samskifta við djór!

Indianarar eru veiði- og fiskimenn, og her hava teir eisini forrættindi í mun til onnur. Tað eru stórar avmarkingar fyri fiskiveiði, men hesar eru ikki so strangar fyri indianarar.

Kitamaat hevur sítt egna bygðaráð við 11 limum, harav ein er borgmeistari.

Jytte og Anfinn standandi saman við fv. dótturini Katrinu, verdótturini Andreu, abba- og ommubørnunum Else Kristine og Finn Ivar, og soninum Jón

Indianarar hava gott orð á sær

Annars arbeiða indianarar eisini á verksmiðjum í Kittimat, og Anfinn gevur teimum tað ummæli, at verður víst teimum álit, so vísa teir eisini álit afturfyri. Jón, sonur Anfinn, sigur um indianararnar, at teir ofta hava serligt hegni at fáast við teldur.

Hetta økið er áhugavert hjá ferðafólki, sum koma higar í rættiliga stórum tali.

Veðrið á leiðini er rættiliga støðugt, tó kann gerast kalt, upp til 20 kuldestig, við nógvum kava um veturin. Miðalhitin er 8 stig, sum man minna nógv um Føroyar. Tað eru 240 dagar við sól árliga og 198 við regni.

Men tað áhugaverda er, at eini føroysk hjún við teirra børnum, størsta partin av livitíðini hjá býnum hava átt sitt íkast til, at býurin er vorðin tað, hann er.

Sum Anfinn hevur sagt í eini samrøðu við lokala blaðið, at “sjálvt um Kittimat er okkara heim nú, so vilja Føroyar altíð hava eitt serligt pláss í okkara hjarta”. Hetta hevur eisini víst seg við, at børnini hava lært føroyskt, hóast tey ongantíð hava búð í Føroyum. Serliga Jón dugir heilt væl at tosa málið hjá foreldrunum.

Tað er eingin ivi um, at Anfinn og hansara hava verið góð umboð fyri Føroyar, har tey hava búleikast í Canada.

Í komandi parti verður greitt frá Niclas Højgaard í Rituvík, sum kom at virka í Grønlandi stóran part av sínum arbeiðslívi